

Johannes van Duurenprijs tegen het gebruik van dwangmiddelen in de GGz-verpleegkunde

Op 6 september 2007 organiseert de Federatie GGz-Verpleegkunde binnen V&VN in samenwerking met het Centraal Orgaan Opleiding Verpleegkunde in de GGz een congres voor verpleegkundigen in de GGz.

Datum en titel van dit congres zijn gekozen om een historische reden. In september 1907 werd in Amsterdam gedurende een week het eerste 'Internationaal Congres over Psychiatrie, Psychologie, Neurologie en Krankzinnigenverpleging' gehouden. Op 3 september kwam 'krankzinnigenverpleging' in een speciale sessie ter sprake. Dit was een onderonsje voor artsen uit diverse landen; zij wisselden met elkaar uit of er in hun land iets gedaan werd aan het opleiden van verplegers en verpleegsters in de psychiatrie. De bekende Amsterdamse zenuwarts Jacob van Deventer – grondlegger van de Nederlandse verpleegopleiding voor de psychiatrie – stelde dat het geven van een verpleegopleiding aan de 'oppassers en oppasseressen' er toe zou leiden dat hun gebruik van dwangmiddelen zou verminderen. De enige die hem tegensprak was een Rus. Deze meende dat het afschaffen van dwang sneller zou gaan als men de dwangmiddelen zou vernietigen.

Congres

Sinds 1907 hebben pakweg 55.000 verpleegkundigen een B-diploma behaald en zijn bovendien vele mbo- en hbo-verpleegkundigen voor een baan in de psychiatrie opgeleid. Anno 2007 werken in de Nederlandse psychiatrie dan ook twintig keer zoveel verpleegkundigen als in 1900. Ondanks deze toename worden nog steeds dwangmiddelen gebruikt. Ook wordt in Nederland nog steeds frequent gesepareerd. Daarom wordt tijdens het congres van 6 september teruggeblikt op het ideaal zoals door Van Deventer in 1907 verwoord en op

Inzendingen kunnen gestuurd worden aan:
Bert Lendemeijer, voorzitter jury Johannes van Duurenprijs,
GGNet Kenniscentrum, Postbus 2003,
7230 CC Warnsveld

alles wat daarna ten gunste van dat ideaal ontwikkeld werd. Ditmaal spreken echter geen artsen. Verpleegkundigen stellen zich samen met ervaringsdeskundigen rond diverse thema's de vraag in hoeverre de vooruitgang van de psychiatrische verpleegkunde in de 20ste eeuw een vooruitgang is gebleken voor de psychiatrische patiënt. Als enige 'vreemde' gast spreker is Mr. H.D. Tjeenk Willink, vice-president van de Raad van State, uitgenodigd. Hij zal de aanwezigen vertellen waarom hij het belangrijk vindt dat Nederland voldoende voor psychiatrie opgeleide verpleegkundigen telt en wat hij verwacht van deze in publieke dienst optredende beroepskrachten.

Johannes van Duurenprijs

In de namiddag zal voor het eerst de Johannes van Duurenprijs worden uitgereikt. Deze bestaat uit een bronzen beeldje (een replica op kleiner formaat van het beeld op de foto), gemaakt door de beeldhouwer annex bronsgieter Hans Richters uit Eindhoven. De prijs is vernoemd naar Johannes van Duuren (1804-1873), die van najaar 1837 tot voorjaar 1866 als 'oppasser' werkte in het Cellebroederenhuis te Nijmegen. Hij deed dit met respect voor de menselijke waardigheid van de 'krankzinnige' patiënten. Hij maakte de kettingen waarmee deze mensen in hun hokken vastzaten los, zette de hokken open, leerde kromgegroeide patiënten weer lopen, gaf de patiënten een goed bed, goed eten en probeerde hen vervolgens ook zinvolle arbeid te verschaffen. In zijn tijd was dit zeer uitzonderlijk. De twee eerste inspecteurs van het Staatstoezicht op Krankzinnigen en Krankzinnigengestichten waren daarom na hun rondgang door de Nederlandse gestichten in 1841 van mening dat Van Duuren tot voorbeeld moest worden gesteld aan andere oppassers. Daarom vroegen ze de koning om hem een ridderorde te verlenen. De koning kende deze toe op 8 oktober 1842.

Ruim een eeuw later, in 1949, werd bij de voorbeeldfunctie van Van Duuren stilgestaan door de jubileumcommissie van de inrichting Santpoort, die toen 100 jaar bestond. Zij lieten door de beeldhouwer Han Richters

Foto: Jan van Hasselt

(1915-2000) een beeld maken ter ere van Van Duuren en diens vrouw (zie foto). Anno 2007 bestaat opnieuw aanleiding om verpleegkundigen te stimuleren alternatieven voor dwangmiddelen te ontwikkelen. Dat gebeurt in het kader van de vele projecten Dwang & Drang van GGz-Nederland. In die projecten spelen echter vele disciplines een rol. De sectie GGz-Verpleegkunde en het COOV willen bevorderen dat de verpleegkundige discipline, vaak als enige discipline actief betrokken bij de toepassing van dwangmiddelen en/of separatie, zich zelf verantwoordelijk stelt voor haar gebruik van dwangmiddelen. De Johannes van Duurenprijs ter stimulering van alternatieve interventies kan daarbij helpen. De prijs werd ingesteld met financiële steun van: Lectoraat Best practices in de GGz van de Hogeschool Inholland, Federatie GGz-Verpleegkunde, Kenniscentrum GGNet, Adhesie, Altrecht, GGZ Noord Holland Noord, De Gelderse Roos en Vijverdal. Toezeggingen van andere instellingen werden bij het ter perse gaan van deze tekst nog verwacht.

Oproep

Wij roepen de lezers van TvZ op om tussen nu en uiterlijk 1 augustus 2007 een GGz-verpleegkundige voor te dragen die zij geschikt achten als kandidaat voor de Johannes van Duurenprijs. De voordracht dient naast naam en adres een goede beschrijving te bevatten van al hetgeen deze verpleegkundige in 2007 heeft gedaan voor het ontwikkelen van alternatieven voor dwangmiddelen en/of separatie in de psychiatrie. De inzender zal worden beschouwd als contactpersoon bij wie eventueel extra informatie ingewonnen kan worden en dient daarvoor de eigen contactgegevens mee te sturen. De jury van de prijs is samengesteld uit alle officiële organisaties op het gebied van de verpleegkunde in de GGz. Tussen 1 augustus en 1 september zal de jury haar oordeel over de inzendingen vaststellen. ■